

МУҒАЛЛИМ ҲАМ ҮЗЛИКСИЗ БИЛИМЛЕНДИРИҲ

Илимий-методикалық журнал

№ 4/2 2023

Құрметті оқырмандар!
Бұл журналдағы мақалалар
құрметті оқырмандарға арнап
жарияландырылған.

UMUMTA'LIM MAKTABLARI O'QITUVCHILARIDA O'QUVCHILARNI O'QUV STRATEGIYALARIGA (LEARNING STRATEGIES) O'RGATISH KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISH

Pulatova M. K.

Samarqand Davlat Universiteti tayanch doktoranti

Tayanch so'zlar: pedagog, ta'lim oluvchi, strategiya, o'quv strategiyasi, kasbiy rivojlanish, o'quv strategiyalari bo'yicha maslahatchi, oson o'quv uslublarini o'rganish.

Ключевые слова: педагог, обучающийся, стратегия, стратегия обучения, профессиональное развитие, консультант по стратегиям обучения, изучение простых стилей обучения.

Key words: educator, educationist, strategy, learning strategy, professional development, educational strategies consultant, easy learning methods study.

Bugungi kunda o'quv jarayonini yanada mazmunli tashkil etish maqsadida soha vakillari tomonidan ta'lim berishning innovatsion yondashuvlaridan foydalanish masalasi yuzasidan ko'plab izlanishlar olib borilmoqda. Zamonaviy o'qitish vositalaridan foydalanish bilan bir qatorda, sifatli bilim olish zaruriy ehtiyoj va istiqbolli kelajak kaliti ekanligini o'quvchilari ongiga singdira olish ko'nikmasi har bir pedagogning professiogrammasi tarkibiga kirishi lozimligidan kelib chiqib, pedagoglarda mazkur ko'nikmani rivojlantirish yosh avlodning muvaffaqiyatli hayoti poydevori bo'la oladi deyish mumkin.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 26 sentabrda qabul qilingan "Pedagog kadrlarni tayyorlash, xalq ta'limi xodimlarini qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida" gi PQ-3289-sonli qarori bugungi kun o'qituvchisining kasbiy kompetentligi, o'z ustida muntazam ishlashi, faoliyatini innovatsion tamoyillar bilan uzviy bog'laganligi, kasbiy trayektoriyasini zamonaviy strategik yondashuvlar asosida tashkil etishini nazarda tutadi. Pedagogning kasbiy rivojlanishi nuqtai nazaridan o'quvchilarni o'quv strategiyalariga o'rgatish masalasi o'zining yangi yechimlarini kutayotgan yo'nalish sifatida innovatsion takliflarni talab etmoqda. Strategiya so'zi inglizcha "strategy" - "uzoq muddatli yoki umumiy maqsadga erishish uchun mo'ljallangan harakatlar

rejasi" ma'nosidan kelib chiqqan. O'quv strategiyalari - bu ta'lim oluvchining umumiy o'rganish qobiliyatlarini yaxshilash uchun ishlab chiqilgan usullardir. O'quv strategiyalari g'oyalar, xotiralar, mantiqiy fikrlash, his-tuyg'ular kabi resurslardan foydalangan holda o'rganish mazmunini o'zlashtirish va eslat qolishga yordam berish uchun mo'ljallangan. Samarali o'quv strategiyalari har xil turdagi o'quvchilarga xotira va diqqatni jamlash qobiliyatini yaxshilash, o'qish va yozish ko'nikmalarini sifatini oshirish, muammolarni hal qilish qobiliyatini yaxshilashga yordam beradi. O'quv strategiyalarining yangi ko'rinishlari o'quvchilarda o'z-o'zini rivojlantirish, mustaqil ta'lim olishni rag'batlantirish, oson o'quv uslublarini o'rganish, kam vaqt mobaynida hajm va sifat jihatdan ko'lami katta ma'lumotlarni osonlik bilan o'zlashtirish usullarini o'zida kashf etish kabi komponentlarni o'zida jamlagan ko'rinishi o'quv strategiyalarining modern usuli sifatida baholanadi.

Ta'lim oluvchi jamiyatda muvaffaqiyatga erishgan shaxs sifatida kamolga yetishi uchun o'z ehtiyojlari savfiga o'qish, bilim olish, ko'nikmalarni mustahkamlash kabi harakatlarni turmush tarzining ajralmas qismiga aylantirmog'i lozim. O'quvchi ongida muntazam ravishda o'z ustida ishlash ko'nikmasini kundalik hayotiy ehtiyoj sifatida qabul qilinishida dastlabki turkini pedagog o'z vaqtida bera olishi muhim ahamiyatga ega.

D.Kidd (Kanada), M.Noulz (AQSh), P.Djarvis (Angliya) kabi olimlarning pedagogik qarashlarida ilgarilab ketishga mo'ljal olish g'oyasi muhim nazariy asos sifatida e'tirof etiladi. Bu kontekstda nafaqat oliy ta'limda tayyorgarligi, balki faoliyatining undan keyingi bosqichlarida ham o'qituvchi pozitsiyasini davr talablariga hamohang tarzda kasbiy darajasini uzluksiz oshirib borish orqali faoliyatini yuritishga qodir bo'lgan umrbod o'quvchi o'rnida belgilash qimmatli yondashuv sifatida tasavvur qilinadi. O'qituvchi faoliyatiga qo'yiladigan yangi talablar hamda chaqiriqlarga tez va samarali munosabat bildirgar holda uning mustaqil ravishda o'zgartirishlar kiritish kompetentligi ham zaruriy sifat tariqasida baholanadi [5;5-b.]. O'qitishning dolzarb muammolariga bag'ishlangan kurslar tashkil qilish, ilg'or o'qituvchilarning ish tajribasini o'rganish va ommalashtirish o'qituvchilarning o'z faoliyatlarini tashxislashlarini ta'minlash, pedagoglarning kreativ salohiyatlarini bosqichma-bosqich rivojlantirish zarur. Individual rivojlanish faoliyatini qo'llab-quvvatlash nuqtai nazaridan ta'lim oluvchida o'quv strategiyasi tushunchasini shakllanganlik darajasi muhim. Schumaker va Deshlerlar yondoshuviga ko'ra o'quv strategiyasi - bu maktabda, shuningdek, akademik bo'lmagan sharoitlarda ta'lim mazmunini o'rganish yoki boshqa vazifalarni yanada samarali bajarish

ehtiyotlaridan kelib chiqqan holda ta'lim oluvchi bilan birgalikda kerakli o'quv strategiyalarni ishlab chiqish yoki takomillashtirishga mo'ljallangan mahsus mashg'ulotlar ketma-ketligi rejasini yaratadi.

Yurtimizda ushbu amaliyotni o'quv jarayoniga tadbqiq etish yuzasidan bugun yechimini kutayotgan masalalar bisyor. Ayni vaqtda, o'qituvchilarning aksriyati o'quvchilarga faqat ta'lim mazmunini sifatli yetkazib berish bilan cheklanib qolayotgani sir emas. Mavzu miqyosida belgilab olingan ma'lumotlar sifati birinchi o'ringa ko'tarilgan ayni vaqtda, mazkur ma'lumotni o'quvchi qay darajada o'zlashtira olishi ehtimolini prognozlash biroz e'tibordan chetda qolmoqda. Innovatsion g'oyalar bilan boyitilgan mazmunni qanday usullar, strategiyalar yordamida "hazm" qilish usullarini o'quvchiga o'rgatish, shakllantirish va takomillashtirish borasida yangi izlanishlar olib borilishi maqsadga muvofiq.

Pedagoglar uzluksiz ta'lim jarayonining eng muhim bo'lagi sifatida o'z faoliyatini doimiy ravishda rivojlanib, o'zgarib boradigan ijtimoiy-iqtisodiy hamda kasbiy sharoitlarga moslashtirib borishi, mahoratini, kasbiy va shaxsiy kompetentligini rivojlantirishi uchun yangiliklarni ijob qilishi lozim. O'qituvchi doim kasbiy bilimini boyitish, ko'nikmalarni uyg'unlashtirish, amalga oshirish kabi yangi bilim va tajribalarga ochiq bo'lishi muhim. Samarali ta'lim atributlarini tushunishda har xil turdagi o'quvchilarga yordam beradigan strategiyalarni o'rganish, o'rgatish, ijob qilish, diognozlash ko'nikmasini har bir o'qituvchining kasbiy komponentlariga kiritish muvafaqqiyatli ta'lim jarayonini kafolatlashi prognoz qilinmoqda.

Jamiyatimizda barkamol insonni tarbiyalash jarayonida o'qituvchilarning ijtimoiy-pedagogik qarashlari va bilimlarini kengaytirishga yo'naltirilgan pedagogik jarayonning mazmuni, shakllari, vositalari, usullari, metodlarini boyitishda o'quv strategiyalaridan foydalanish amaliyotini qo'llab-quvvatlash va tashkil etish maqsadga erishilgan ta'limning asoslaridan biri bo'la oladi.

Adabiyotlar:

1. Ibragimov A.A. Xalq ta'limi xodimlari malakasini oshirish tizimini modernizatsiyalashtirish parametrlari. – T.: "NAVRO'Z" 2019. -15b.
2. Ibragimov A. Pedagog xodimlar kasbiy kompetentligini takomillashtirishga ilmiy-metodik hamrohlikning pedagogik-psixologik xususiyatlari // O'zMU xabarlar. – Toshkent, 2017. – №1/5. – B. 214-219. (13.00.00; №15).
3. Muslimov N.A. va boshqalar. Kasb ta'limi o'qituvchilarining kasbiy kompetentligini shakllantirish texnologiyasi. –T.: "Fan va texnologiya", 2013. – 168 b.
4. Musurmanov R. Pedagogik tajriba-sinov ishlarini joriy etish mexanizmlari. – T.: "O'zPFTI", 2013. – 122 b.